

ΛΙΚΙΝΙΟΣ ΜΟΥΚΙΑΝΟΣ

Ἀνασάλευε ἡ γῆ τὴν ἄγρια λαχτάρα τῆς πάνου στὴ φορτωμένη τῆς ράχης, μὰ ἡ Ρώμη ζοῦσε καὶ τράνευε πάντα, ἡ αἰώνια Ρώμη, πού, καθὼς ὁ Ἑννιος εἶχε τραγουδήσει, στὰ παλῆα τῆς ἦθη καὶ στοὺς ἄντρες τῆς στηριζόταν, ἡ χιλιαγάπητη καὶ χιλιομίσητη πόλη τῶν ἄγριων θρύλων καὶ τῆς τωρινῆς πέτρινης ἀλήθειας.

Στὰ παλῆα τῆς ἦθη ἡ Ρώμη στηριζόταν; — ἀναρωτιόταν ὁ Μουκιανός, καὶ πικραίνονταν. Τί ἀπόμεινε στ' ἀλήθεια ἀπ' τὴν παλῆα Ρώμη τοῦ Μούκιου Σκαιβόλα καὶ τῆς Κλαίλιας, κι' ἀπ' τὴν παλληκαριά καὶ τὴν τιμιότητα τοῦ Ἰούνιου Βρούτσου, πού γκρέμισε τὸν Ταρκύνιο Σουπέρμπο καὶ θεμέλιωσε τὴ δημοκρατία;

Ὅλα εἶχαν ψευτίσει τώρα — ἀκόμη κι ὁ ἔρωτας τῶν ἐφήβων εἶχε γίνει χυδαῖος. Ἡ Ρώμη εἶχε γεμίσει ἀπὸ θεατρίνους καὶ ἀπατεῶνες, ἀπὸ τερατίες κι ἀπὸ ἀνατολίτες ἱερεῖς, πού στήνανε δικούς τους βωμούς, καὶ λατρεύανε δικούς τους θεοὺς — στὸν τόπο, πού εἶχε γεννηθῇ καὶ εἶχε πολεμήσει γιὰ τὸ στέριωμα τῆς παντοδυναμίας τῶν δοξασμένων ἀπογόνων τοῦ κατατρεγμένου Αἰνεία ὁ μεγάλος Ρωμύλος.

Ὅλοι οἱ θεοὶ ἦσαν καλδεχούμενοι στὴ Ρώμη — καλοδεχούμενοι βέβαια, ὅσο δὲν πειράζανε τὸ ρωμαϊκὸ ἱμπερίουμ κι ὅσο δὲν φορτωνόσαντε μὲ μεσσιανικὲς ἀντιλήψεις καὶ μὲ τοὺς ξάγρυπνους πόθους τῆς πλεμπάγιας. Πρὶν ἀπὸ πάρα πολλὰ χρόνια εἶχανε γίνει δεκτοὶ ἀπὸ τὴ Σύγκλητο οἱ λούντι Τερεντίνοι, χαρισμένοι στὸν Πλεύτωνα καὶ στὴν Περσεφόνη, καὶ λίγο ἀργότερα ἡ φρυγικὴ Κυβέλη, φερμένη ἀπὸ τὴ Πεσσινοῦντα, καθόταν πάνου στὴ μαύρη μαγικὴ τῆς πέτρα, καὶ χαιρότανε τὴ λατρεία τῶν πιστῶν τῆς μέσα σὲ ὀργιαστικὲς ἱερουργίες.

Τοῦτες οἱ θεότητες ἀποχαυνώνανε τὴ λαϊκουριά καὶ ἐξασφαλίζανε τοὺς νόμπιλους ἀπὸ δυσάρεστες περιπέτειες, γιατί δὲν μοιάζανε οὔτε μὲ τὸ σιδερένιο Προμηθέα, οὔτε μὲ τὸν ἐκδικητικὸ Ἰεχωβά. Ἔτσι, ἐσμίγανε μ' ὅλη τὴν παρδαλὴ παρέα τοῦ Ἰανού, ἀφοῦ τὰ ρὲς ντιβίνε γενικὰ δεθῆκανε ἀπὸ ξαρχῆς μὲ τὰ συμφέροντα τῆς ἀρχουσας τάξης μέσα στὴν ἴδια τὴ Ρώμη. Ἀπὸ τὸν Αἴλιο κι ἀπὸ τὸ Φάβιο νόμο κρατοῦσαν τὸ δικαίωμα οἱ κουρούλες νὰ διαλύουνε τὶς λαϊκὲς συνελεύσεις, ὅταν οἱ οἰωνοὶ δὲν ἦσαν καλοὶ — κι ὅταν ὁ λαὸς ἀρχίζε ν' ἀναταράζεται ἀπὸ τὶς ἀσκημες σοδεῖες ἢ ἀπὸ τὶς ἀποτυχίες τῶν πολέμων, ὑπῆρχαν οἱ λούντι Ἀπολλινάρες, οἱ λούντι Μεγκαλένσες, οἱ λούντι Κεριάλες κι οἱ λούντι Φλοράλες, γιὰ νὰ ξοδέψει τὴ δύναμή του.

Ἡ Ρώμη ἦτανε πονηρὴ καὶ ὑποκρίτρια — τοῦτο τὸ ἤξερεν ὁ Μουκιανός — δὲν ἦτανε μονάχα δυνατὴ. Ἦξερε νὰ καταλαγιάζει τὰ μίσση, πού ξεγεννοῦσαν οἱ ἀδικίες τῆς, ρίχνοντάς τὸν ἰππόδρομο ὀλάκερη τὴ βαρβαρότητα καὶ τὴν προστυχιά, πού ἄρρεσε στὴν μλεμπάγια νὰ τὶς γεύεται. Τὰ καταματωμένα κορμιὰ τῶν μονομάχων, πού κυλιόσαντε στὴν ἀρένα καὶ σπαρταροῦσαν, οἱ ὀλοζώντανες ἀναπαραστάσεις τῶν μυθικῶν ὀργίων, τ' ἀντιπαλέματα τῶν ἐρώτων καὶ τῶν θανάτων κάτсу ἀπ' τὸν ἀνοιξιὰτικο ἥλιο, ξεγέλασαν, μαστορικά, τὶς καταπιεσμένες ἐπιθυμίες τῶν παρακατιανῶν, πού στὶς κερκίδες οὐρλιάζανε σὰν ἄλυσοδεμένα θεριά.

Μπορεῖ νὰ ζοῦσανε μέσα σὲ τούτῃ τὴν πόλῃ τῶν λύκων καὶ τῶν τσακαλιῶν μερικοὶ τίμιοι πολῖτες ἀκόμη, π' ἀποζητούσανε τὴ ζηλευτὴ λιτότητα τῶν δοξασμένων τους προγόνων, τὴ φλογερὴ παρθενικότητα τῶν Ἑστιάδων, πού ξάγρυπνες προσευχόσαντε ἄλλοτε μπροστὰ στοὺς ἄσβυστους βωμούς. Μπορεῖ ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀπροσάρμοστοι, μὲ τὸ ἴσο βλέμμα, νὰ νοιώθανε συχασιὰ γιὰ τοὺς συγκλητικούς, πού κάτου ἀπὸ τὴν ἀρχαία τους τόγκα κρύβανε ἀλεπουδίσσα ψυχὴ, σὲ περίσσο λίπος φωλιάσμενοι. Μπορεῖ καὶ κείνοι, σὰν τὸν Κάτωνα, νὰ ὀργιζόσαντε γιὰ τὰ ἐλληνόφερτα μπεκρολγῆματα τῆς καλῆς κοινωνίας, νὰ κατακρίνανε τὸν Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανό, γιατί πρῶτος τοῦ λόγου του σὰν τοὺς Ἕλληνες ζου-ραφίστηκε, νὰ τρώγανε ἀκόμη στὰ σπῆτια τους χυλὸ καὶ ὄχι ψημένο ψωμί.

Μὰ ὅλοι ἐτούτοι δὲν ἔνοιωθαν, πῶς ἡ Ρώμη εἶχε ξανοιχτῇ πιά στὶς πλατεῖες θάλασσας

εἰς τὴν καρδίαν τόσοις χρόνους, ὥσαν τὸ σκουλήκι ὁπὺ τρώγει τὸ ξύλον, τί νὰ κάμω καὶ ἐγὼ στοχαζόμενος εἰς τὴν ἀμάθειάν μου». (Γκιόλια ἔ. ἀ. σ. 332, Διδ. Α').

Πρὶν λοιπὸν ἀρχίσει ὁ Κοσμάς τὸ ἔργο του πέρασε χρόνους πολλοὺς σιωπῆς καὶ μελέτης. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο, μολονότι τὰ κηρύγματά του ἦσαν μακρότατα, οὔτε φλύαρα ἦσαν οὔτε κούραζαν τὸ ἀκροατήριό του πού πολλές φορές ἦταν μερικὲς χιλιάδες.

Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς μένει μιὰ ξεχωριστὴ μορφὴ, ἀπὸ τὶς ἐλάχιστες, μέσα στὸ χῶρο ὄχι μόνον τοῦ νεοελληνικοῦ λόγου ἀλλὰ γενικώτερα τῆς νεοελληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς.

ΑΡΗΣ ΔΡΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

VASKO POPA

Ο Γιουγκοσλάβος ποιητής Vasco Popa (γενν. το 1922) είναι από τους σημαντικότερους σύγχρονους Εθνοπαίοντες ποιητές. Η ποίησή του, καθαρή και απλή, σε σύντομους καλοζυγισμένους στίχους, κερδίζει το σύγχρονο αναγνώστη όχι μόνο με τη γνησιότητα του απροσβόλου ποιητή που έζησε στα πιο μαλά του νιάτα το φοβερό τελευταίο πόλεμο,

αλλά και με τη γλώσσα της, που φέρνει το δίωμα στην ευρύτερη θέαση της ζωής. Έτσι, στην ποίηση του Vasco Popa «ό άνθρωπος είναι το πρόσωπο, τα χέρια, τα πόδια κ.λ.π. που μεγαλώνουν ενάντια στο άπειρο, τρομερό Πάν», όπως λέει ο Άγγλος μεταφραστής του Ted Hughes.

* * *

ΒΑΘΙΑ ΜΕΣΑ ΜΑΣ

2

Οι δρόμοι των δλεμμάτων σου
Δέν έχουν τέλος

Τά χελιδόνια των ματιών σου
Δέν πάνε για το νότο

Από τις λευκές που 'ναι μες στα στήθια σου
Τά φύλλα δέν πέφτουν

Μέσα στον ούρανο των λόγων σου
Ο ήλιος δέ βασιλεύει

4

Αυτά είναι τά χείλη σου
Πού τά ξαναγυρνώ
Στο λαμό σου

Αυτή είναι ή φεγγαράδα μου
Πού κατεβάζω

Από τους ώμους σου
Χάσαμε ο ένας τον άλλο
Μέσ' στ' αδιάβαστα δάση
Της συνάντησής μας

Μέσ' στα χέρια μου
Τά μήλα σου του άδάμ
Δύουν κι ανατέλλουν

Μέσ' στο λαμό σου
Λαμπαδιάζουν και σβήνουν
Τά σφοδρά μου άστέρια

Βρήκαμε ο ένας τον άλλο
Στο χρυσό όροπέδιο
Πού 'ναι βαθιά μέσα μας

ΕΝΑ ΦΑΝΤΑΣΜΕΝΟ ΛΑΘΟΣ

Μία φορά κι έναν καιρό ήταν ένα λάθος
Τόσο άνόητο τόσο μικρό
Πού κανείς ούτε πού θά το πρόσεχε

Δέ βαστούσε
Νά βλέπει τον έαυτό του ν' άκούει για τον
έαυτό του

Επινόησε όλους τους τρόπους των πραγμά-
των

Μόνο για ν' αποδείξει
Πώς στ' αλήθεια δέν ύπηρχε

σες των μεγάλων της πεπρωμένων, πώς είχε γιομίσει με τον τρανό της ίσκιο τ' απλώματα της Ιστορίας, και πώς τώρα βρισκόταν μπροστά σε κείνον τον άρρωστο κόσμο της Άνατολής, που δέν μπορούσε να ξεπεράσει το παρελθόν του, μπροστά σ' έναν κόσμο γιομάτον χρυσάφι κι αδιάστατη μπόχα θανάτου. Η Ρώμη είχε βάλει, για να θρέψει εκείνο τον κόσμο των αναμνήσεων και των ονείρων — τόξερε και το δεχόταν αυτό ο Μουκιανός — και να στεριώσει πάνω του την παντοτινή γρανιτένια της παρουσία.

Μά τώρα ο Άριστόνικος τον καρτερούσε, εκείνος ο άπροσκύνητος άντάρτης, που δέν δεχόταν το ιερό δικαίωμα της Ρώμης να πλάσει με τα χέρια της την Ιστορία — με τα σκληρά της χέρια, που ξέρανε να σφίγγουν ματωμένο σπαθί. Κι άργούσε άκόμη ή μέρα να φωνή, και τ' άχνοθώρητα άστέρια τούτης της άσωσης νύχτας το γοργοτάξιδο άρμα του θεϊκού ήλιου με το φώς το δικό του να τ' άσκεπάσει.

Ο Πούβλιος Λικίνιος Μουκιανός δέν μπορούσε να κοιμηθί — ο λογισμός του γοργοπέταγε πάνω σε καμένη γή. Κάποια ύπόσχεση όβάτιου καρτέραγε ν' άκροαστή, κάποια παινέματα όγέλαστων συγκλητικών.

—Τί νάαι κείνο, πού με περιμένει αύριο ν' άνταμωθούμε; ξάγρυπνος άναρωτιόταν μπροστά στο έμπα της σκηνής. Η πίκρα μήπως άπ' τη γέψη κάποιας άπρόσμενης και ντροπής μας συντριβής; Μήπως ή νίκη δέν έρθει να σμίξει μαζί μας μέσα στη μάχη της δικής μας τιμής;

—Η τιμή ή δική σας! άκουσε κάποια χλευαστική φωνή να του κράζει, άπροσδόκητα, μέσ' άπ' τα δούτη της αλήθειας. Η τιμή ή δική σας, πού σκεπάζει τη γύμνια της με τα στολίσια των πορνών! Στοχάσου, Μουκιανέ, την τιμή τη δική σας!...

[Από την άνέκδοτη Ιστορική μυθιστορία «Άριστόνικος»]

ΒΑΣ. Κ. ΛΑΖΑΡΗΣ